

כיצד קנאת פנחס זיכתה אותו בכהונה?

[א] במדבר כה, יא

פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיבִי אֶת חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קְנָאֲתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי:

[ב] רש"י במדבר כה, יא

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן - לפי שהיו השבטים מבזים אותו הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז, והרג נשיא שבט מישאל. לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן.

(1) יש להבין, כי השבטים שביזו את פנחס ידעו שהסב מצד אביו של פנחס הוא אהרן, וא"כ מה מחדש הפסוק למבזים הללו? סו"ס בזיונם קיים, שהסב מצד אמו פיטם עגלים לע"ז.

(2) ועוד יש להבין, מהי ההדגשה "שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז", ומה זה מוסיף על היותו עובד ע"ז?

(3) דברים אלו מבוארים בגו"א;

[ג] גו"א במדבר פכ"ה אות יב

קשה, וכי בשוטים מדבר, שהיו אומרים 'ראיתם בן פוטי זה וכו', וכי לא ידעו דכתיב "למשפחותם לבית אבותם", שכל אדם מתיחס אחר האב, אלא שהיו אומרים שמצד האם אינו מיוחס. והשתא מה מהני שיחסו הכתוב אחר האב, דסוף סוף מצד האם אינו מיוחס... אלא מפני שהשבטים היו מבזין אותו 'ראיתם בן פוטי וכו', אמר הקב"ה שאינו כן, שיחסו אחר אלעזר בן אהרן הכהן. דאף על גב דגם הם ידעו דיחסו האדם אחר אביו, ומכל מקום אמרין [קידושין ע.]. הנושא אשה שאינה הוגנת לו פוסל את זרעו. ואמרו [ב"ב קט:]: לעולם ידבק בטובים, שהרי משה נשא בת יתרו [שמות ב, כא], יצא ממנה יהונתן. ולפיכך היו השבטים מבזין אותו שפנחס מיתרו שפטם עגלים לעבודה זרה, ומסתמא הוא נמשך אחרי אבי אמו. ולפיכך בא הכתוב ומיחס אותו אחר אהרן הכהן, כלומר שפנחס זה - הכל אחר אהרן, כל כך היה יחסו אהרן גדול, שבטל אצלו יחסו יתרו, ואין בו שמץ פסול מיתרו שפטם עגלים לע"ז.

(4) פירוש דבריו, שהשבטים טענו שמעשהו של פנחס נבע מאכזריות ומרוע לב, כפי שסבו מצד אמו היה מפטם עגלים לע"ז רק כדי לשוחטם, שזה מורה על אכזריות ורוע לב. והכתוב בא להורות דאדרבה, מעשה פנחס נבע מאהבה, לכך מעשה זה מתיחס לאהרן, שהיה אוהב את הבריות.

(5) לפי זה נבין את שכרו של פנחס;

[ד] במדבר כה, יג

וְהִיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְקִי וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(6) מה המדה כנגד מדה בשכר זה? אולם לפי המבואר ניחא, שהכתוב מעיד שפנימיותו של פנחס באה מאהרן, ולכך פנחס נדון כבנו של אהרן, וכפי שלוט נחשב לבן אברהם מחמת שבפנימיותו הוא שייך לאברהם, וכמבואר בגו"א בראשית פ"ט אות לח [שלד:].

(7) רצוננו להעמיק יותר בנקודה זו לאור דברי המהר"ל הבאים;

[ה] חד"א למהר"ל זבחים קא: [ד, טו].

פנחס לא נולד בקדושה, ולכך לא נתכהן עד שעשה מעשה זה, ואז נראה שהוא ראוי לכהונה, ודבר זה כאילו נולד בקדושה, כאשר נראה בו קדושת כהונה.

(8) **שאלה ראשונה**; מהי "קדושת הכהונה" שיש במעשהו של פנחס? הבה נשוה ב' הפסוקים הבאים;

[ו] במדבר כה, פסוקים יא, יג

(יא) פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזֶר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיבִי אֶת חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קְנָאֲתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי:

(יג) וְהִיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְקִי וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(9) **שאלה שניה**; מדוע קנאת פנחס בפסוק י"א נקראת "בקנאו את קנאתי", שזו קנאת ה', ואילו בפסוק י"ג נקראת "אשר קנא לאלקיו", שזו קנאת פנחס?

(10) **שאלה שלישית**; מהי ההדגשה "לאלקיו", ולא "לאלקים", או "לי"?

(11) ברכת כהנים היא "לברך את עמו ישראל באהבה", ואין זה סתם, אלא יש בזה עיכוב להלכה;

[ז] משנה ברורה סימן קכח ס"ק לז

כהן שהצבור שונאים אותו, או הוא שונא את הצבור, סכנה הוא לכהן אם ישא כפיו (ולכן יצא מביה"כ נ קודם "רצה" אם אינו יכול לכופ את יצרו ולהסיר השנאה מלב), וע"ז תקנו בברכה "לברך את עמו ישראל באהבה".

(12) **שאלה רביעית**; הנה לא מצינו שום ברכת מצוות אחרת המסתיימת בתיבת "באהבה". מהו פשר דבר זה?

(13) נעתיק עצמנו לסוגיא אחרת, ומתוכה נגיע למענה על שאלותינו;

[ח] חגיגה יא:

כל שלא חס על כבוד קונו, ראוי לו שלא בא לעולם.

[ט] מהר"ל ח"א לב"ב עה:

אמרו ז"ל כל מי שלא חס על כבוד העו"י טוב לו שלא נברא, כי הוא יתברך ברא כל הנבראים לכבודו, שנאמר [משלי מז, ד] "כל פעל ה' למענהו", ולכך ראוי למי שלא חס על כבוד העו"י שלא בא לעולם.

[י] מהרש"א קידושין מ.

כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם. כמו שאמרו [יומא לח.] "כל מה שברא הקב"ה לכבודו בראו שנאמר כו", נמצא כל שלא חס על כבוד הבורא, לחנם הוא נברא ללא תכלית.

(14) האם צריך להיות כואב לי כאשר אני רואה יהודים מחללים שבת?

[יא] מסילת ישרים פי"ט

זוה פשוט, מי שאוהב את חברו, אי אפשר לו לסבל שיראה מכים את חברו או מחרפים אותו, ובדאי שיצא לעזרתו, גם מי שאוהב שמו יתברך, לא יוכל לסבל ולראות שיחללו אותו חס ומלילה, ושיעברו על מצוותיו.

[יב] נדרים לט:

מאי דכתיב [חבקוק ג, יא] "שמש ירח עמד זבולה", שמש וירח בזבול מאי בעיין, והא ברקיע קביעי? מלמד שעלו שמש וירח מרקיע לזבול ואמרו לפניו; רבונו של עולם, אם אתה עושה דין לבן עמרם [במחלוקת קרח], אנו מאירים. ואם לאו, אין אנו מאירין. באותה שעה ירה בהן חיצים וחניתות, אמר להם; בכל יום ויום משתחווים לכם, ואתם מאירים! **בכבודי לא מחיתם, בכבוד בשר ודם מחיתם!**

(15) דברי הרב רבי נח וינברג זצ"ל על החילול ה' הנורא שיש כשישראל אינם שומרים תורה ומצות.

[יג] רב נח וינברג זצ"ל

Rav Noach taught that there be no greater chillul Hashem than the total alienation of the vast majority of Hashem's Chosen people from Him (page 125). There is a terrible profanation of Hashem's name that a majority of the Jewish People deny the validity of Torah (page 182).

[יד] רש"י דברים כג, ט

בנים אשר יולדו להם דור שלישי וגו' - ושאר האומות מותרין מיד. הא למדת שהמחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו; שההורגו הורגו בעולם הזה, והמחטיאו מוציאו מן העולם הזה ומן העולם הבא. לפיכך אדם שקדמם בחרב, לא נתעב. וכן מצרים שטבעום. ואלו [מואב ועמון] שהחטיאום, נתעבו.

[טו] מסילת ישרים פי"ט

הענף השלישי [של אהבת ה'] הוא הקנאה, שיהיה האדם מקנא לשם קדשו, שונא את משנאיו ומשתדל להכניעם במה שיוכל, כדי שתהיה עבודתו יתברך נעשית, וכבודו מתרבה... וכבר ראינו למה זכה בעבור קנאתו לאלקיו, כמאמר הכתוב "תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל".

(16) הרי שקנאת פנחס נבעה מאהבת ה' ומאהבת ישראל [כמבואר בגו"א שהובא למעלה אות ג].

(17) כאשר נעיין במהות הכהן, נבחין שאלו הן שתי האהבות המגדירות את תפקיד הכהן;

[טז] גו"א במדבר פ"ה אות י [סה]:

הכהן הוא האמצעי בין הקב"ה ובין ישראל לעשות שלום ביניהם על ידי הקרבנות.

(18) דוגמה לדבר;

[יז] אבות פ"א מי"ב

הגלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה:

[יח] דרך חיים פ"א מי"ב

ויש לשאול הרבה במאמר הלל, שאמר "הוי מתלמידיו של אהרן". ואף כי בודאי כך הוא שאהרן היה אוהב שלום ורודף שלום, מכל מקום לא נזכר זה בשום מקום בתורה בפירוש, רק כי רמז הכתוב (מלאכי ב, ו) "בשלום ובמשור הלך אתי ורבים השיב מעוני". ועל זה לא סמך הלל לומר "הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום", כאילו היה ידוע לכל. ועוד, "אוהב את הבריות", לא נזכר בשום מקום שהיה אוהב את הבריות. ועוד, שאמר שיהיה מתלמידיו של אהרן, וכי אף אם יהיה לו אלו מדות מנין שיהיה מתלמידיו אהרן, כי אהרן כהן גדול קדוש ה' יתברך.

(19) עד כאן השאלות. נעיין בתשובתו של המהר"ל שם:

[יט] המשך דרך חיים שם

מה שאמר "הוי מתלמידיו של אהרן", כי אהרן היה כהן גדול (שמות מ, יג), והכהן הגדול הוא מיוחד להיות מקשר ישראל עד שיהיו ישראל עם אחד, וזה כאשר היה להם משכן אחד, ומזבח אחד, הפך האומות... ומזה תראה כי על ידי הכהן גדול, שהוא אחד, בזה נראה כי ישראל עם אחד. והיה אהרן מקשר ומאחד ישראל עד שהם אחד, כאשר היה כהן אחד. ולכך היה אהרן רודף שלום בין איש ובין חבירו שלא יהיו מחולקים במחלוקת, רק יהיו עם אחד.

וכן היה אהרן מקרב את ישראל למקום על ידי הקרבנות שהיו עובדים אל השם יתברך, ובזה היה מקרב אותם אל השם יתברך. וכך היה מסוגל אהרן לקרב את הבריות לתורה, שאם היה רואה אדם חוטא שחטא, היה מקרב אותו לתורה, שדבר זה הוא ראוי אל מדתו... ולפיכך אהרן בודאי אוהב את ישראל.

ולפיכך אמר "הוי מתלמידיו של אהרן", כלומר מאחר שאהרן היה מיוחד ומסוגל לזה בעצמו יותר מכל בני אדם, אם אתה עושה כך, הנה אתה נכנס בזה להיות מתלמידיו של אהרן. כי דבר זה עיקר עצם מדריגת אהרן במה שהוא היה כהן גדול, היה עושה שלום לגמרי בעולם. שצריך שיהיה שלום בין איש ובין חבירו, וכן שיהיה שלום בין ישראל ובין אביהם שבשמים, ובזה הכל שלום. והיה דבר זה על ידי אהרן בפרט יותר מכל באי עולם. ולפיכך אם האדם נכנס במדות האלו, נחשב מתלמידיו של אהרן, כי דבר זה היה לאהרן במה שהיה כהן גדול, והוא עיקר מדריגתו של אהרן.

(20) כן כתב המהר"ל בעוד מקום;

[כ] נצח ישראל ר"פ נד

היה אהרן מקשר את ישראל ומאחדם יחד, וכן בעבודה במשכן ובמזבח, שהוא אחד, אל השם יתברך שהוא אחד, ובזה היה עושה שלום בין ישראל ובין אביהם שבשמים. וזהו תכלית הקשור והאחדות שהיה על ידי אהרן.

(21) נעיין בדברי הגמרא הבאים, ובביאור המהר"ל שם;

[כא] זבחים קא:

אמר ר"א א"ר חנינא, לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי... רב אשי אמר עד ששם שלום בין השבטים.

[כב] מהר"ל חידושי אגדות לזבחים קא: [ד, טו:]

סבר רבי חנינא שהיה מקנא לכבוד השם יתברך די היה לכהונה, כי הכהן עושה שלום בין השם יתברך לישראל, וכדכתיב [במדבר כה, יא] 'בקנאו את קנאתי... ולא כליתי את בני ישראל וגומר'. והנה עשה שלום בין הקב"ה ובין ישראל. ומפני כך ראוי שיהיה כהן, כי כל כהן עושה שלום בין הקב"ה ובין ישראל על ידי קרבות שלו. ורב אשי סבר עד שעשה שלום בין ישראל. כי דבר זה עצם הכהן גם כן שעושה שלום בין ישראל, מקשר ומאחד אותם, כאשר יש להם כהן אחד. ודבר זה מבואר, כי ישראל כאשר יש להם כהן אחד הם עם אחד.

(22) נמצא שהכהנים הם עובדי ה' מאהבה, כידוע. והכהן הראשון בישראל היה אברהם אבינו [נדרים לב:]. והוא נקרא [ישעיה מא, ח] "אברהם אוהבי".

(23) לכך הם מברכים "לברך את עמו ישראל באהבה", "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

ומיושבת השאלה הרביעית.

[כג] במדבר כה, יג

וְהִיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָּה עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לְאַלְקִינוּ וַיִּכְפֹּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(25) וזהו "לאלקינו" דייקא, שחס על כבוד קונו. ומיושבת השאלה השלישית.

(26) ברי ש"אשר קנא לאלקינו" פי' שהרגיש כאב ה', וזהו "בקנאו קנאתי". ומיושבת השאלה השנייה.

(27) אזן מלים תבחן; בפסוק נזכר "בין אדם למקום" ["אשר קנא לאלקינו"], ו"בין אדם לחבירו" ["ויכפר על בני ישראל"]. היפלא שפנחס נעשה לכהן, כאשר יש לו את שני המאפיינים הבולטים של כהונה?

ומיושבת השאלה הראשונה.